

ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО

TO THE QUESTION OF REALIZATION THE RIGHT TO JUDICIAL PROTECTION IN BANKRUPTCY CASES

Коваль І.Ф., д.ю.н., професор,
декан юридичного факультету

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Беломєстнов О.Ю., аспірант кафедри цивільного права і процесу
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
суддя

Донецький окружний адміністративний суд

Стаття присвячена дослідженню проблемних питань захисту прав суб'єктів господарювання при вирішенні майнових спорів за їх участю як боржників у справах про визнання банкрутом. Встановлено, що при врегулюванні процесуальних питань визнання банкрутом застосовується принцип концентрації спорів, який передбачає їх об'єднання в одній господарській справі про банкрутство з огляду на необхідність формування єдиного реєстру грошових вимог кредиторів та задоволення їх згідно з визначеною законом черговістю та пропорційністю. Розроблено пропозиції щодо уточнення механізму передачі до господарського суду справ, стороною яких є боржник у справі про банкрутство, розгляд яких розпочався за правилами Кодексу адміністративного судочинства України. На підставі аналізу практики Великої Палати Верховного Суду, практики адміністративних судів виокремлено три підходи до розуміння ними механізму передання матеріалів справ господарським судам на підставі ст. 7 Кодексу України з питань банкрутства: закриття провадження в адміністративній справі і надсилання матеріалів справи до господарського суду; закриття провадження в адміністративній справі без передачі справи господарському суду; передача відповідної адміністративної справи господарському суду без закриття провадження по цій адміністративній справі. Вказується на некоректність застосування в зазначеній ст. 7 слів «матеріали справи» і «надсилаються до господарського суду». Запропоновано уточнити в законодавстві, що адміністративний суд має не закривати таку справу, а передавати її господарському суду, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи. Для цього слід передбачити в п.1 ч. 1 ст. 238 Кодексу адміністративного судочинства України, що суд закриває провадження у справі: ...якщо справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, крім в справах про банкрутство.

Ключові слова: процесуально-правове регулювання, право на судовий захист, судочинство, припинення суб'єкта господарювання, банкрутство, боржник, неплатоспроможність, принцип правової визначеності.

The article is devoted to the study of problematic issues of protection of the rights of economic entities in resolving property disputes with their participation as debtors in cases of declaring bankrupt. It is established that in the settlement of procedural issues of declaring bankrupt, the principle of concentration of disputes is applied, which provides for its unification in one economic bankruptcy case in view of the need to form a single register of monetary claims of creditors and satisfy them in accordance with the priority and proportionality determined by law. It is developed the proposals to clarify the mechanism of transfer to the economic court of cases to which the debtor is a party in the bankruptcy case, the consideration of which began under the rules of the Code of Administrative Justice of Ukraine. On the basis of the analysis of the practice of the Grand Chamber of the Supreme Court, the practice of administrative courts, three approaches to their understanding of the mechanism for transferring case materials to economic courts on the basis of Article 7 of the Code of Ukraine on Bankruptcy issues were allocated: closing the proceedings in the administrative case and sending the case materials to the economic court; closing proceedings in the administrative case without transferring the case to the economic court; transfer of the relevant administrative case to the economic court without closing the proceedings in this administrative case. Indicates the incorrectness of application in the specified Article 7 of such phrases as "case materials" and "sent to the economic court". It is proposed to clarify in the legislation that the administrative court should not close such a case, but transfer it to the economic court, the jurisdiction of which refers to the consideration of such a case. To do this, it should be provided in paragraph 1 of Part 1 of Article 238 of the Code of Administrative Justice of Ukraine that the court closes the proceedings in the case: if the case is not to be considered according to the rules of administrative justice, except in the bankruptcy cases.

Key words: procedural and legal regulation, right to judicial protection, legal proceedings, termination of an economic entity, bankruptcy, debtor, insolvency, principle of legal certainty.

Вступ. Суб'єкти господарювання потребують захисту своїх справ як в процесі здійснення господарської діяльності, так і під час її припинення, зокрема у разі визнання банкрутом. Ефективність захисту прав у таких відносинах безпосередньо залежить від досконалості правового регулювання процесуальних аспектів розгляду справ про банкрутство. Це стосується, зокрема, і належної юрисдикції розгляду майнових спорів за участю боржника, провадження у яких було відкрито до або після відкриття провадження у справі про банкрутство цього боржника господарськими судами.

Умови та порядок відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом регулюються Кодексом України з процедур банкрутства (далі – КУЗПБ). Стаття 7 «Порядок розгляду спорів, стороною в яких є боржник» цього Кодексу встановлює, що «Спори, стороною в яких є боржник, розглядаються господарським судом за правилами, передбаченими Господарським процесуальним кодексом України, з урахуванням особливостей,

визначених цією статтею» (ч. 1); «*Матеріали справи*, в якій стороною є боржник, щодо спорів, зазначених у частині другій цієї статті, провадження в якій відкрито до або після відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), за ініціативою учасника справи або суду невідкладно, але не пізніше п'яти робочих днів, надсилаються до господарського суду, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство (неплатоспроможність), який розглядає спір по суті в межах цієї справи» (ч. 3) [1].

Аналіз судової практики свідчить про відсутність єдності в застосуванні адміністративними судами механізму реалізації вказаної норми щодо передачі господарським судам матеріалів справ, розгляд яких розпочався за правилами Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ). Вимагає вирішення ключове питання щодо механізму передачі справ, а саме чи має адміністративний суд, який втратив повноваження з розгляду даної категорії справ, закривати провадження у справі перед надісланням її матеріалів.

Наукова розробка питань передання справ судами першої інстанції здійснюється загалом щодо передачі справ всередині однієї юрисдикції. Тому ситуація, яка виникла у зв'язку з набранням чинності ст. 7 КУЗПБ, є новою для вітчизняної юриспруденції. На рівні теоретико-прикладних досліджень процедуру банкрутства досліджували вітчизняні науковці, зокрема: А. Бутирський, Б. Поляков, П. Пригуза, В. Радзивілюк, Т. В. Степанова, Т. М. Чубар. Серед сучасних досліджень процесуальних питань судового розгляду справ про банкрутство слід виділити монографію М. Смоковича «Юрисдикція адміністративних судів: теорія і практика судочинства», у рамках якої розглядаються питання визначення юрисдикції справ про банкрутство і пов'язаних з ними справ [2]. Судді Господарського суду Харківської області І. Жигалкін, В. Усатий у своїй публікації піднімають проблемні питання розгляду немайнових вимог у процедурі банкрутства [3] В. Радзивілюк, Р. Поляков висвітлюють проблеми застосування господарсько-процесуальних норм у процедурі банкрутства [4, с. 147–158]. При цьому, дослідження процесуального механізму передачі до господарського суду справ, стороною яких є боржник у справі про банкрутство, розгляд яких розпочався за правилами КАСУ в аспекті реалізації права на судовий захист у справах про банкрутство, наразі відсутні.

Постановка завдання. Мета статті – розробка і обґрунтування пропозицій щодо уточнення процесуального механізму передачі до господарського суду справ, стороною яких є боржник у справі про банкрутство, розгляд яких розпочався за правилами КАСУ.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 20 Господарського процесуального кодексу (далі – ГПК України) до справ, що належать до юрисдикції господарських судів, відносяться справи про банкрутство та справи у спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство, зокрема, справи у спорах про визнання недійсними будь-яких правочинів (договорів), укладених боржником; стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника, за винятком спорів про визначення та сплату (стягнення) грошових зобов'язань (податкового боргу), визначених відповідно до ПК України, а також спорів про визнання недійсними правочинів за позовом контролюючого органу на виконання його повноважень [5].

Особливістю провадження у справах про банкрутство є те, що враховуючи природу відносин, що виникають внаслідок нездатності боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів, розгляд цих справ вимагає поєднання в одній процедурі дослідження господарських, цивільних, адміністративних правовідносин щодо майна боржника з метою якнайповнішого задоволення вимог кредиторів, в тому числі контролюючих органів з грошовими вимогами до боржника. Таким чином, при врегулюванні процесуальних питань відновлення платоспроможності та визнання банкрутом застосовується принцип концентрації спорів, який передбачає їх об'єднання в одній господарській справі про банкрутство з огляду на необхідність формування єдиного реєстру грошових вимог кредиторів та задоволення їх згідно з визначеною законом черговістю та пропорційністю.

Статтею 7 КУЗПБ встановлено вимогу надіслання до господарського суду, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство, матеріалів справи, в якій стороною є боржник, щодо майнових спорів з вимогами до боржника та його майна, провадження в якій відкрито до або після відкриття провадження у справі про банкрутство. Також ч. 2 цієї ж статті господарські суди у справі про банкрутство наділено повноваженнями щодо розгляду спору між боржником та суб'єктом владних

повноважень за правилами офіційного з'ясування всіх обставин справи, характерними для розгляду адміністративних спорів (щодо виявлення та витребування доказів з ініціативи суду).

Серед адміністративних справ у майнових спорах за участю боржника, щодо якого відкривається провадження господарським судом у справі про банкрутство, значна кількість стосується спорів про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення (далі – ППР). Такі спори за своєю правовою природою є майновими, оскільки за наслідком їх розгляду у податкового органу може виникнути право на стягнення з боржника певної грошової суми (майнове право). Такого правового висновку дійшла Велика Палата Верховного Суду в постанові від 20 травня 2020 року у справі № 1340/3510/18 (пункти 77, 81), Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду в постанові від 05 липня 2019 року у справі № 826/17147/18 (пункти 17, 18).

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 21 вересня 2021 року у справі № 905/2030/19 (905/1159/20) про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення висновок, що вимога особи, щодо якої порушено справу про банкрутство, про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення як майновий спір боржника, підлягає розгляду в межах провадження у справі про банкрутство з визначенням юрисдикційності розгляду такого спору господарському суду. Велика Палата також зазначає: «... 40. Отже, з прийняттям КУЗПБ законодавець змінює правила визначення юрисдикції таких спорів, сконцентрувавши розгляд усіх майнових та ряду немайнових вимог в межах однієї судової процедури банкрутства в судах господарської юрисдикції, задля повного та комплексного вирішення усіх правових проблем неплатоспроможної особи (як фізичної, так і юридичної), яка може бути визнана банкрутом (ліквідована) за наслідком такої процедури, що матиме наслідком закриття (припинення) провадження з розгляду спорів у всіх інших юрисдикційних органах з вимогами до неї» [6].

Таке плумачення Великою Палатою механізму передавання справ відповідає нормі ч. 1 ст. 238 КАСУ, яка визначає підстави закриття провадження у справі і передбачає, що суд закриває провадження у справі: «1) якщо справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства».

Проте, як свідчить аналіз судової практики розгляду таких справ, адміністративні суди по-різному застосовують норму ст. 7 КУЗПБ. Так, прикладами першого підходу є ухвала Донецького окружного адміністративного суду від 14 березня 2023 року у справі № 200/19414/21 про визнання протиправним та скасування рішення про коригування митної вартості товарів, в якій ухвалено закрити провадження в адміністративній справі і надіслати до Господарського суду Запорізької області матеріали цієї справи [7], а також ухвала цього ж суду від 07 лютого 2023 року у справі № 200/19245/21, в якій суд ухвалив закрити провадження в адміністративній справі про визнання протиправним та скасування ППР, роз'яснити позивачу, що вказана справа підлягає розгляду та вирішенню за правилами господарського судочинства, передати справу № 200/19245/21 до Господарського суду Львівської області [8].

Наступний підхід пов'язаний із практикою адміністративних судів щодо закриття провадження в адміністративній справі і роз'яснення позивачу, що розгляд даної справи віднесений до юрисдикції господарського суду (зокрема, ухвала від 30 січня 2023 року у справах № 200/3039/22, № 200/12864/21 за позовом ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» до Донецької митниці, як відокремленого підрозділу Дер-

жавної митної служби, про визнання протиправним та скасування рішення про коригування митної вартості товарів) [9]. Така ж практика застосована в ухвалі Харківського окружного адміністративного суду від 10 квітня 2023 року про *закриття провадження у адміністративній справі № 520/438/23* за позовом ГУ ДПС у Львівській області до ТзОВ «Торговий дім» «Маркет-плюс» про стягнення податкового боргу [10], а також в ухвалі Житомирського окружного адміністративного суду від 21 березня 2023 року у справі № 240/38766/21, в якій суд ухвалив *відмовити про передачу цієї справи до Господарського суду Житомирської області, закрити провадження* за позовом ТОВ «АГРО-СЕМ 3» до Головного управління ДПС у Житомирській області про визнання протиправним та скасування ППР [11].

Третій підхід застосовується адміністративними судами, які ухвалюють рішення про передачу відповідної адміністративної справи господарському суду, не закриваючи цю справу. Наприклад, Черкаський окружний адміністративний суд в ухвалі від 28 березня 2023 року в адміністративній справі № 580/438/23 за позовом ПАТ Черкасиобленерго до Головного управління ДПС у Черкаській області про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення ухвалив *передати справу на розгляд до Господарського суду Черкаської області, на розгляді якого перебуває справа про банкрутство ПАТ* [12].

Узагальнення проаналізованої судової практики дає підстави виокремити наступні підходи до розуміння судами механізму застосування положень ст. 7 КУзПБ: 1) закриття провадження в адміністративній справі і надсилання матеріалів справи до господарського суду; 2) закриття провадження в адміністративній справі без передачі справи господарському суду (з роз'ясненням позивачу, що розгляд даної справи віднесений до юрисдикції господарського суду); 3) передача відповідної адміністративної справи господарському суду без закриття провадження по цій адміністративній справі.

Формування одностаійної судової практики із вказаного питання має важливе значення, оскільки від цього залежить вирішення наступних практичних питань: чи необхідно повертати позивачеві сплачений при первинному зверненні судовий збір, чи має сплачувати його позивач наново за місцем знаходження господарського суду, чи може господарський суд продовжувати розгляд справи на підставі первинної позовної заяви або позивач має звертатися до господарського суду з новою позовною заявою, які строки звернення до суду мають застосовуватися у разі необхідності окремого ініціювання розгляду спору господарським судом, чи може господарський суд використовувати докази, одержані «первинним» судом, зокрема висновки експерта, показання свідків.

Причиною виникнення різної практики, зокрема серед судів адміністративної юрисдикції, слід вважати закріплення у ч. 3 ст. 7 КУзПБ формулювання *«матеріали справи надсилаються»*, яке є неузгодженим з установленою термінологією процесуальних кодексів. Останні не передбачають можливості передачі справи у іншу юрисдикцію на рівні першої інстанції. Ними встановлені підстави та механізми руху справи тільки всередині юрисдикцій за правилами територіальної, предметної, інстанційної, виключної підсудності. Також у процесуальних кодексах поняття «матеріали справи» згадується, коли мова йде про фізичну сукупність документів (ознайомитися з матеріалами справи, прийняття рішення за наявними матеріалами справи, оформлення матеріалів справи, тощо). Якщо ж йдеться про передачу справи іншому суду – оперують поняттям «справа» (справа передається), а не «матеріали справи». Отже ці поняття не є тотожними. Напевно тому у ч. 3 ст. 7 КУзПБ застосовується дієслово «надсилаються», яке більш підходить

до «матеріалів справи», а не «передаються», яке на практиці застосовують до «справ».

З огляду на зазначене, можна запропонувати два варіанти тлумачення механізму реалізації положень ч.3 ст.7 КУзПБ. Перший – провадження у первинній справі має закриватися у зв'язку з відсутністю у первинного суду повноважень з її розгляду в порядку адміністративного судочинства; після цього матеріали фізично спрямовуються до господарського суду, який має розпочати їх розгляд у справі про банкрутство за правилами ГПК України. У такому варіанті розгляд справ не «перетікає» з однієї юрисдикції в іншу; провадження у справі про банкрутство розпочинається наново; тобто надсилаються лише матеріали справи, а не справа передається на розгляд іншому суду. Другий варіант може передбачати, що провадження у справі за КАСУ не закривається (проте це не відповідає чинній нормі ст. 238 КАСУ), суд надсилає матеріали справи до господарського суду, який приймає їх до провадження у справі про банкрутство та змінює порядок її розгляду на передбачений ГПК. У такому випадку утворюється квазі-«правонаступництво» судів, коли змінюється порядок розгляду, але формально продовжується розгляд тієї самої справи.

З висновку про необхідність закривати провадження у справі перед надісланням її матеріалів до іншого суду слідують наступні процесуальні обов'язки, які безпосередньо впливають на реалізацію права боржника на судовий захист: 1) якщо провадження у первинній справі вже закрито, господарський суд має відкривати провадження наново, за правилами ГПК, у тому числі за цими правилами має бути оформлена (або дооформлена) позовна заява; 2) закриття провадження у первинній справі є підставою для повернення судового збору, сплаченого за місцем знаходження первинного суду; для відкриття провадження у справі господарським судом позивачеві слід знов сплатити судовий збір; 3) якщо строк звернення до суду пропущено, позивач буде змушений звертатися з клопотанням про його поновлення.

Такі практичні складнощі (часові, фінансові, документальні) постають при реалізації позивачами-банкрутами права на судовий захист шляхом оскарження податкових повідомлень-рішень, рішень про визначення митної вартості та інших майнових спорах, зокрема, з суб'єктами владних повноважень. Це не сприяє ефективності такого захисту, сповільнює його, робить дорожчим та складнішим.

Висновки. Отже, за наявним на сьогодні правовим регулюванням формально законодавець мав на увазі перший з наведених вище варіантів дій – закриття провадження у справі первинними судами, а потім – надсилання матеріалів їх справ як сукупності документів до господарського суду (для забезпечення оперативного, безпечного, укомплектованого передання всіх зібраних документів, для мінімізації витрат часу на їх повторний збір). Таке тлумачення не викликає неузгодженостей понятійного апарату і змісту процедур, передбачених процесуальними кодексами. З позитивістської точки зору воно є правильним (законним). Єдиним недоліком такого підходу є відсутність у абзаці 2 частини 1 статті 174 ГПКУ положення про можливість залишення без руху позовної заяви у справі, матеріали якої прийшли після закриття провадження у справі судом першої інстанції в порядку цивільного чи адміністративного судочинства.

Разом з тим, аналіз цієї проблематики вимагає врахування суті і змісту правовідносин, які складаються в процесі відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, особливостей правового регулювання порядку розгляду цих справ, яка слідує з логіки і системного тлумачення положень п. 8 ч. 1 ст. 20 ГПК України і ст. ч. 3 ст. 7 КУзПБ (концентрація усіх спорів в межах господарської юрисдикції задля повного та комплексного

вирішення усіх спірних питань відновлення неплатоспроможної особи або визнання банкрутом), а також вищезазначених негативних наслідків законодавчо передбаченого механізму надсилання матеріалів справ господарському суду. Все це вказує на доцільність перегляду і уточнення чинних редакцій аналізованих правових норм задля удосконалення механізму передання справ в бік забезпечення його узгодженості, правової визначеності, оперативності, збалансованості інтересів всіх учасників вказаних процесуальних правовідносин.

Також слід зазначити, що 20 березня 2023 року ч. 2 ст. 7 КУзПБ доповнено наступним положенням: «Заяви (позовні заяви) учасників провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) або інших осіб у спорах, стороною в яких є боржник, розглядаються в межах справи про банкрутство (неплатоспроможність) за правилами спрощеного позовного провадження. Позивач має право в позовній заяві заявити мотивоване клопотання про розгляд справи за правилами загального позовного провадження. Якщо суд за результатами розгляду клопотання позивача дійде висновку про розгляд справи в порядку загального позовного провадження, він зазначає про це в ухвалі про відкриття провадження у справі».

Наведені зміни вказують на виразну тенденцію до спрощення і пришвидшення вирішення спорів про банкрутство. Тому вбачається доцільним внесення змін до положень ч. 3 ст. 7 КУзПБ в частині заміни словосполучення: 1) «матеріали справи» на «справа», 2) «надсилаються до господарського суду» на «передаються до господарського суду». Одночасно в КАСУ доцільно передбачити спеціальні норми, якими встановлюється порядок передачі справи господарському суду у справах про банкрутство. Такий порядок може бути аналогічний порядку передачі

справ в межах однієї юрисдикції, навіть мати бланкетний характер, однак його наявність надасть правову визначеність у цьому питанні. Суди при розгляді справ керуються процесуальними кодексами, які встановлюють порядок дій саме для них (ст. 3 КАСУ). Тому взаємодію між судами різних юрисдикцій доцільно регулювати комплексно.

Щодо необхідності закриття адміністративним судом провадження в аналізованих справах, слід зазначити, що такий підхід не відповідає тенденції пришвидшення вирішення справ, в яких бере участь боржник, що відображена в останніх змінах процесуального законодавства. Крім того, закриття справи буде мати наслідком обов'язок для боржника подати нову позовну заяву, сплатити наново судовий збір до господарського суду. Також не менш важливим аргументом проти закриття провадження в адміністративній справі є важливість збереження сили значної процесуальної роботи, яка може бути проведена адміністративним судом щодо збору доказів, формування справи перед передачею її до господарського суду (зважаючи також і на уніфікованість процесуальних кодексів).

З огляду на це, доцільно закріпити в нормі п. 1 ч. 1 ст. 238 КАСУ про підстави закриття провадження у справі, таке виключення: 1) якщо справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, крім справ, які підлягають передачі до господарського суду в порядку, передбаченому Кодексом України з процедур банкрутства.

Внесення вказаних змін до КУзПБ, КАСУ забезпечить поєднання «букви закону» з практикою його застосування, усуне непорозуміння, зменшить навантаження на позивача суб'єкта господарювання, пов'язане із зверненням до суду і реалізацією права на захисту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс України з процедур банкрутства: від 18 жовтня 2018 р. *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 19. ст. 74.
2. Смокович М.І. Юрисдикція адміністративних судів: теорія і практика судочинства: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2022. 228 с.
3. Жигалкін І., Усатий В. Проблемні питання розгляду немайнових вимог у процедурі банкрутства. *Юридична практика*. 09 липня 2021. URL: <https://zib.com.ua/ua/148119.html>
4. Радзивілюк В., Поляков Р. Проблеми застосування господарсько-процесуальних норм у процедурі банкрутства (неплатоспроможності). *Право України*. 2020. № 7. С. 147–158.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06 листопада 1991 р. / *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. ст. 56.
6. Постанова Верховного Суду від 21 вересня 2021 року у справі № 905/2030/19 (905/1159/20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100359355>
7. Ухвала про закриття провадження у справі Донецького окружного адміністративного суду від 14 березня 2023 року у справі № 200/19414/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109566586>
8. Ухвала про закриття провадження у справі Донецького окружного адміністративного суду від 7 лютого 2023 року № 200/19245/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109019556>
9. Ухвала про закриття провадження у справі Донецького окружного адміністративного суду від 30 січня 2023 року у справі № 200/3039/22, справі № 200/12864/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108690237>
10. Ухвала про закриття провадження у справі Харківського окружного адміністративного суду від 10 квітня 2023 року у справі № 520/438/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110119451>
11. Ухвала про закриття провадження у справі Житомирського окружного адміністративного суду від 21 березня 2023 року у справі № 240/38766/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109681902>
12. Ухвала про передачу справи за підсудністю Черкаського окружного адміністративного суду від 28 березня 2023 року в справі № 580/438/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109941997>